

V gaju.

Spisal Vladko Kuret.

b morju so tihi, senčnati gaji, kjer se umiri človeško srce, kjer se utolaži človeška duša . . . Ob takih gajih je morje vedno mirno; nikoli ne buči, nikoli se ne peni in dviga; le tiho šumlja in poje svoje večne mehke in sanjavonežne pesmi. In srebrnoliste oljke se sklanjajo nadnje, poslušajo pesmi njegovih valov in hrepene po njih poljubih . . . Šum viharjev ne prihaja do teh gajev, pesmi ribičev ne plovejo vanje. Mrtvotih, mirno in hladno kakor v grobu je v teh cipresnih gajih.

In kakor vitki zeleni stebri štrle visoke ciprese proti nebu. Nikoli niso še šumele, nikomur niso še pripovedovale o svojem veselju in o svoji žalosti. Molče mole proti nebu in ne trepečejo v vetru, ne šepetajo . . . Njih senca stoji nepremično na tleh, ne zatrepeta, ne zgane se; kakor dolg madež leži na tleh, le počasi, nevidno se veča in krči in pomika za potujočim solncem . . .

Kakor vitki, prosojni stebri so te ciprese, brez glasu, mrtvotih. Naj pihlja veter, naj vrši burja nad njimi, one ne zašuste. Molče se jim zamajejo vrhovi, senca se jim skrči hitro, nevidno. Le kadar pridrevi silna burja od Krasa in pripogne visoko cipreso do tal, da počí deblo, da se zamaje vrh in pade v travo, tedaj zastoče cipresa votlo.

V temnih nočeh je tiho v gaju. Šum valov ne dospeva do cipres, ciprese ne šepetajo in se ne pomenkujejo med seboj. Hladni in tihi so ti gaji kakor grobišča; in bila so grobišča nekdam, nasajena s cipresami. In spomeniki, živi nadgrobni kamni so te ciprese, ki so jih nasadili ljudje svojim umrlim, ker so tihe, molčeče, ker ne motijo spanja mrtvecem . . .

In v hladnih, mesečnih nočeh prihajajo glasovi od morja, glasni in jasni. Ne ve se, odkod plovejo, iz noči, a glasni so in jasni. Včasih prilete kakor blisk, za hip le jih čuje uho, včasih pa priplovejo počasi, kakor da bi se priplazili po morju. In ti glasovi vabijo, a še večkrat svarijo . . .

Jasen glas priplava iz noči, nekdo zapoje in te svari pred nečim neznanim, strašnim, morda pred smrtjo, morda pred nesrečo, o kateri ne veš, o kateri niti ne slutiš. In ne veš, odkod je priplul ta glas, nikogar ne vidiš; osamela in tiha je brezmejna gladka morska ravan . . .

Baje je oni nesrečni cesar počival zvečer v takem gaju in mislil na svoj odhod, na svoje carstvo. Morda je bila slutnja v njegovem srcu, morda je sanjal: Sredi noči, od morja je priplul otožen, svarilen glas in zapel:

Massimiliano non ti fidare,
Torna al castello di Miramare . . .

Ukazal je prepluti vse bližnje morje, preiskati vse bližnje gaje, a niso našli nikogar. Bogve, kdo je pel, kdo ga je svaril; morda duša, ki ga je ljubila, morda srce, ki je slutilo njegovo usodo. In vsako noč pred odhodom, ko je počival ali se izprehajal po tistem gaju, je priplul otožen glas iz noči, od morja, bogve odkod, in ga svaril s tužnim, milim glasom:

Massimiliano non ti fidare . . .

Odšel je in pozabil ta glas. A ko je stopila smrt pred njega, ko ga je pobožala po licu s svojim ledenim dihom, tedaj se je spominjal hladnih gajev, mrtvotihih cipres in otožnega, svarilnega glasu iz noči . . .

A včasih zopet priplujejo sladki, nežni, trepetajoči glasovi od morja, kakor pomladanska sapica privejejo mehko, pobožajo po licu in vabijo sladko ven v mehko noč, ven na morje. In človeka obide sladek, neznan čut, veliko hrepenenje se zbudi v srcu, hrepenenje po mehki, čarobni noči, po morju, po bogve čem, po nečem sladkem in čarobnem, česar človeško srce ne pozna, a vendar čuti. Človeku se zazdi, da je že nekdam čul te sladke glasove, a ne ve, kaj naj pomenijo: morda so spomini iz brezskrbne mladosti, morda spomini srečnega trenutka, ki je nekdam minil, morda sladke, sanjavonežne prve ljubezni, morda spomini srečnih let, katere je izbrisal iz srca, a se sedaj vračajo. In zaželel bi si v oni čas, zaželel bi, da se vrne oni trenotek. Hrepenenje, otožno in sladko, veliko in nepremagljivo se zbudi v človeškem srcu, da bi objel to mehko, sanjavo noč, to krasno, mogočno morje, da bi se dvignil v to čarobno noč in plul nad morjem za onim neznanim, plul za njim, daleč, daleč — v brezkončno daljavo . . .

Bogve odkod prihajajo ti glasovi. Morda je drobni glas mandoline, morda je glas ljubečega človeka, ki kliče v noč, morda je glas nesrečnega človeka, ki toži temi in morju svojo bol, morda je glas hudobneža, ki vabi svojo žrtev . . . Bogve odkod zvene ti glasovi, a sladki so in nepremagljivi, da zbudajo veliko hrepenenje, da se jih boji človeško srce. In ko utihnejo, ko se oddalijo, ko zatrepečejo in zadrhte zadnjič kakor umirajoč plamen, ko se potope v noč, tedaj obide človeka žalost: odpel bi svoj čoln in odplul na širno morje in hitel za njimi, ki trepetajoč beže v noč, strani od obale, strani od gajev, plul bi za njimi po brezmejni vodni planjavi, bogve kam, morda v smrt . . .

Tako je v teh cipresnih tihih gajih. Ciprese ne šume nikoli, nikoli ne šepetajo, le včasih zastočejo votlo . . .

In od morja prihajajo sladki in tužni, nežni in veseli glasovi. Jasni so in svarijo pred nečim neznanim, strašnim. Mehki so in vabijo v noč, na morje — morda v smrt! . . .

* * *

„Hoj, mornar, hoj!“

Sladek, jasen, visok glas je došel iz noči, bil je podoben veselemu smehu. Radostna duša je zavriskala in povabila nekoga v nežno svoje naročje.

„Hoj, mornar, hoj!“

Vnovič je povabilo sladko od morja in glas je bil daljši, bolj zategnjen. Veter je zavel od morja, vrhovi cipres so se lahko zamajali in njih sence so se zgenile. In ko je došel glas, se je dvignila iz trave visoka moška postava, pristavila roke k ustom in zakričala: „Hoj, mornar, hoj!“

Iz noči je zadonelo vnovič kakor lahek odmev: „Hoj, mornar, hoj!“

Visoka postava je splezala s skale in skočila na breg. Visok, slok fant je bil; zavriskal je veselo, odpel čoln in zaveslal v morje. Breg se je oddaljeval bolj in bolj, ciprese so se stiskale skupaj in gaj je bil podoben veliki, temni skali. Morje se je razprostiralo lahko v nedogled, za obalo so se videli daleč obrisi zvonika in hiš. Tiho je bilo na morju; od daleč je prispeval glas ure v zvoniku, vesla so udarjala enakomerno in enakoglasno in to pljuskanje vesel je bilo podobno petju veslajočih ribičev.

Fant se je obrnil v čolnu, pogledal je na morje, poprijel krepko za vesla in, kakor da bi vprašal, ide li prav, je zavriskal: „Hoj, hoj!“

Za hip je bilo tiho, nato je odgovorilo nekaj blizu veselo in smehljajoče: „Hoj, hoj!“

Fant je zaveslal zopet hitro in ni si utegnil obrisati znoja s čela. Morje je lahko šumelo, luna je blede svetila in zvezde so migljale. Če je pogledal proti nebu, jasnemu in sinjemu, se mu je zdelo drugo morje, ravno tako krasno in mogočno; in če je pogledal v morje, se mu je zdelo drugo nebo, ravno tako lepo in posejano z milijoni migljajočih in drhtečih zvezd . . .

Obala je ginevala bolj in bolj; s svojimi griči in holmi je bila podobna ozkemu, vijugastemu traku.

Fant se je vzpel v čolnu, se obrnil in pogledal po morju. Blizu njega je veslal nekdo.

„Marica?!“

„Si že tu? Tako hitro?“ je odvrnilo iz drugega čolna.

„Že; predaleč si veslala!“

„Morala sem; naši ribiči so v zalivu, blizu hiše.“

„So te videli?“

„Ne, niso me videli. Naredila sem velik ovinek in od daleč sem te zaklicala. Si me čul?“

„Seveda, hitro. Nestrpno sem te čakal!“

„Ah, ne verujem!“ je dejalo dekle in se zasmjalo.

Mali čolniček je udaril ob njegov čoln. In ko ga je pritrjal z verigo k svojemu, jo je vprašal:

„So morda že zvedeli, da se shajava?“

„Nič še, in kako bi!“

„Dolgo se nisva videla!“

„Že štiri dni ne! Si me čakal?“

„Vsako noč!“

„O, ne verujem! Pozabil si me!“

„Marica, prej se morje izsuši!“

Sklonil se je nad njen čoln, dvignil jo in jo pritisnil k svojim močnim prsim. In poljubil jo je na oči in ustnice.

„Ostaneva na morju?“

„Ne, v gaj bodeva veslala!“

Poljubil jo je vnovič in jo posadil v čoln pred sebe. Obrnil je počasi čoln, ozrl se po morju in dejal: „Nikogar ni!“

„Kesno je!“ je dejala Marica.

Mornar Ivo je prijel za vesli in zaveslal proti obali. A sedaj je veslal počasi, ni gledal niti v morje, niti v nebo. Njegove oči so se zagledale v njen beli, od mesečine obsevani, skoraj otroški obraz. In sladko mu je bilo pri srcu, da bi zavriskal veselja, da bi zapel veselo pesem. A njene oči so se smehljale in ga gledale ljubeznivo, usta so se nasmihale in kazale vrsto biserov.

Hotel si je obrisati znoj raz čelo; a ona se je dvignila, objela ga z rokami in ga poljubovala. In tudi on je spustil vesla, objel jo je in jo stiskal k sebi.

Ona se je smehljala in mu šepetala nežno: „Kako te ljubim, moj sladki Ivo!“

Objela mu je glavo z rokami in jo pritisnila k svojim vročim, kipečim prsim. In poljubovala ga je neprenehoma, vedno mu je zatrjevala, kako ga ljubi . . . Počasi sta se bližala obrežju in njiju šepet in smeh sta čudno zvenela na morje.

Ob obali sta pritrdila čoln in odšla v gaj. Pod ciprese v mehko travo sta legla in šepetala. In mala lepa Marija ga je vedno vpraševala, če jo ljubi; vedno ji je moral prisegati. A ona mu je bila hvaležna za vsako dobro besedo in ni vedela, s čim bi mu poplačala njegovo ljubezen. Objela ga je, poljubovala ga in mu šepetala: „Kako te ljubim, ljubim! . . .“

„Čuj, Ivo,“ je dejala čez nekaj časa, „čas bi bilo, da zaprosiš očeta!“

„Tudi jaz sem to mislil,“ je dejal Ivo, „a vendar si ne upam. Bogve, če bi bil zadovoljen.“

„Jaz ne vem,“ je dejala žalostno Marica in sklonila glavo. „Ne vem, če bi te maral, in sinoči mi je nekaj govoril o poroki. Ustrašila sem se, a jaz mu nisem ničesar rekla. Bojim se, da se razjezi. Najbolje bi bilo, da se oglasiš ti pri njem, mu poveš vse in ga zaprosiš.“

„Jaz ne vem, kaj bi mogel imeti proti meni. Bogat nisem, a berač tudi ne. Saj imam mnogo prihranjenega!“

„Ah, ne pojde tako lahko! Radi tega sem te poklicala nocoj. In ako bi ne bil zadovoljen, čakati bodeva morala dolgo, dolgo.“

„Obraz se ji je zresnil in oči so se ji zagledale v daljavo, kakor da bi gledale za bežečimi mislimi . . .“

A Ivo se je zasmel, objel jo in zašepetal: „Nič hudega ne bode. Marija Barbanska bode naju varovala!“

Marica se je zasmejala; v hipu so minile skrbi, otožne misli. Sladke sanje so jo obšle. Ah, kako je znal lepo pripovedovati njen

Ivo o bodoči sreči, tako večni in globoki kakor široko morje, o lepi poročni noči in o svetli sobi z belo posteljo . . . Potihnilo je morje, a pred njene oči je stopila bela kočica, bela soba, bodočnost je stopila pred njene oči, srečna in sladka, kakor si jo je predstavljala njena deviška duša, in njeno srce je zahrepenelo po tej sreči. A Ivo je pripovedoval dalje, vedno slaje, vedno lepše in njegova usta so se smehljala . . . Velika ljubezen jima je gorela v srcu, močna, deviško čista; nič sebičnega in umazanega ni bilo v njej.

Zvezde so bledele na nebu, ko sta se razšla, ko je ona odveslala, a on se vračal srečen in blažen v kočico. A ko je bil še v gaju, se je obrnil proti morju in zavpil z močnim glasom: „Hoj, Marica, hoj!“

Od daleč, od morja, pa je zatrepetalo lahko in srečno: „Hoj, hooj!“

(Dalje prihodnjič.)

Helena.

Ugasnile so zarje v mrak plapolajoče,
cvetoče jablane so zadehtele v noč,
zbudile so se v srcu sanje v dalj poljoče,
vzdrhtel je tvojih ust poljub pekoč
na ustih mojih, o Helena,
in zmagal mojo moč.

Utonila je v morju tvojih divnih krasov,
v dnu tvoje duše v pozabljenju tihem spi,
v objetju burnem čudesno razkošnih časov
pozabila je davnih hrepenečih dni.
In solnce moje, o Helena,
moj svet, moj bog — si ti!

Zaplal je v sivo daljo blesk pogledov Noči,
pri svitu tihih, zlatih zvezd me poljubuj!
Podoben morski sem planjavi vihrajoči,
ti ladja si, hrumeče grudi mi razruj,
razorji dušo mi, Helena,
nad mano v večnost pluj!

Vojeslav Molè.

V gaju.

Spisal Vladko Kuret.

(Dalje.)

o jo je spoznal in počel ljubiti, je bilo konec poletja, ob času, ko potujejo romarji na Barbano k sveti Mariji.

Dvajset let je imel takrat in do tedaj ni še ljubil. Od mladosti je bil vedno le na morju; ves teden, od ponedeljka do sobote je plul z ribiči po morju in postavljaj mreže. Vsako jutro je veslal v mesto, prodal ribe, kupil si živeža, prespal popoldne v čolnu, v gaju, na večer je odšel zopet na morje ribarit. Tako je preživel svoja leta po smrti očetovi in živel je srečno. Saj je živel ob morju, katero je ljubil, saj mu je dajalo zaslužek, da je lahko živel v domovini . . . V nedeljo zjutraj je prišel v vas k svoji stari materi, prinesel ji je živeža in ostali zaslužek. Edino svojo mater je ljubil, in srečen je bil, da je toliko prislužil, da je mogla njegova mati brezskrbno živeti.

Ob tej ljubezni do matere ni zahrepenel po drugem bitju, ki bi ga ljubilo; včasih se je vendar zbudilo nekaj čudnega v njegovem srcu, neko hrepenenje, a ni vedel po čem, in zazdelo se mu je, da ne bode nikoli ljubil druge ženske. Nobena mu ni bila všeč v vasi; tiste, ki so delale po solinah, so se mu zdele pregrde, ker so imele ocrnele obraze in roke ter od solnca ožgane lase. Tistih, ki so prale za mesto, tudi ni maral. Napol grbave so bile, lic rumenkastih in upalih, oči motnih. Lepe delavke, ki so delale v mestu, so se mu gnusile. Napol mestno so se nosile, in če jim je pogledal v oči, so se mu zdele nesramne in poželjive. Mesto jih je bilo pokvarilo — si je mislil, bogve, kdo je poljubljal te oči, bogve, koga so že poljublale te ustnice . . .

A njega je ljubilo mnogo deklet: ni bilo tako lepega in ponosnega fanta v okolici. Koliko deklet je sanjalo o njegovih lepih očeh, o njegovih ponosnih ustnicah, koliko jih je hrepenelo po njem! Kadar je stopal po mestu, visok in krepek, vedrega in ponosnega čela, se je marsikdo ozrl za njim. In če je po letih plul obrežni parnik, poln potnikov, mimo njegove ladjice, ko je ribaril napol slečen, se je marsikatera tujka začudila njegovi lepoti, njegovemu lepemu

životu. Kadar je stopal po vasi, se mu je nasmihalo mnogo ustnic in mnogo oči ga je gledalo ljubeznivo, proseče. A on ni maral za to; niti spomnil se ni, da bi katero ljubil. A prišlo je drugače . . .

Bilo je konec poletja in temen večer. Nenadoma je zapihala burja od severa in morje se je razburkalo. Mornar Ivo je hitro zaveslal k obali in legel v travo pod cipresami. Valovi so se vzpenjali jezno, bela, prosojna pena je ležala nad morjem. Valovi so tulili in čudni glasovi so prihajali od njih: včasih kakor obupen klic, včasih kakor zamolklo bobnenje, včasih kakor vršenje toče. Burja je tulila otožno, jokajoče in cvileče, ciprese so se majale in stokale. Noč je prihajala hitro in zagrinjala morje v svoj temni plašč . . .

Ivo je hotel oditi že v kočo, kar zasliši obupen, medel klic iz valov: „Hoj, mornar, hoj!“

To ni bil klic moškega, to je bil klic slabotne ženske, ki je bila v nevarnosti. In tako so navadno klicali mornarji v nevarnosti pilote; a tu ni bilo pilotov niti mornarjev. Skočil je na skalo in pogledal na morje. Majhen čolniček se je vrtel na vodi, dvigal se in pogrezal med valovi. Nekdo se je dvignil v čolnu, sklenil roke in zavpil obupno: „Hoj, mornar, hoj!“

Ni odlašal več. Skočil je s skale, položil roke k ustom in zavpil čez valove: „Hoj, hooj!“

Odvezal je čoln in odrinil v peneče morje. A ni bilo lahko veslati. Valovi so udarjali ob čoln in ga porivali nazaj k bregu. Z vsemi močmi se je vpiral ob vesli in čoln se je pomikal le počasi dalje. Znoj mu je rosil čelo, da mu je kapal in polzel po licu; pena se je dvigala in mu močila krepke prsi. In bolj ko se je mučil, bolj se je glasilo iz čolna obupno in proseče: „Hoj, hoj!“

Z veliko muko je vendar dospel do čolna. Mlada ženska je čepela v njem; vesla so bila zlomljena in so kazala, da se je borila z nečloveško močjo z valovi . . . Njegov čoln je udaril ob njenega, da je odskočil in se skoro prevrnil.

„Vrzi verigo, verigo!“

Mlado dekle je vstalo, opoteklo se v čolnu in omahnilo na kolena. A on se je pripognil čez rob svojega čolna in prijel z roko njen čoln, privlekel ga je k sebi in ga pritrdil k svojemu. Nato je dvignil dekle iz čolna in je položil v svojega. Vsa je bila premočena, obraz ji je bil bled, mrtvaško bel, oči zaprte . . .

Z veliko muko je dospel zopet k obali. Ko jo je dvignil iz čolna, jo je pogledal bolje in se začudil. Drobnost je bilo in lepo, komaj napol razvito dekle. Začudil se je; kajti ni videl še tako

lepe deve, tako nežnih, bujnih, tako zlatih las, tako pravilnega obraza, tako lepih kakor Kupidin lok zaokroženih ustnic. In v srcu se mu je zbudila sladka želja, da bi jo poljubil na te zaprte oči, na te blede, poprej gotovo kakor koral rdeče ustnice.

Odprla je oči in zašepetala tiho: „Hvala, hvala!“ In ko ji je pogledal v velike modre oči, se mu je zazdelo, da se je zagledal v čarobno, jasno poletno nebo, da se je zasmehljalo od mesečine posuto globoko morje . . .

Hotela se mu je izviti iz rok. A on jo je pritisnil tesno k sebi, dvignil jo više in ji zašepetal: „Preslaba si, nesel te bodem.“

Za hip je odprla oči in ga je pogledala hvaležno. In njemu se je zbudilo nekaj sladkega globoko v srcu; kakor plamen je vzplapolalo nekaj, kar ga je navdajalo z neizrečeno srečo; objel bi ves ta svet, to burno temno noč, zavriskal od veselja, da bi se čulo do druge obale . . . In ko jo je nesel proti svoji koči, ji je gledal vedno v obraz. Čudna misel se mu je zbudila v srcu in zbal se je je. Kakor ona slika — mu je dejala misel — tako lepa in nežna kakor ona Madona v cerkvi.

Počasi je dihala, da ga je božal njen dih po licu . . . Visoko na rokah, ob prsih jo je nosil, da bi se lahko sklonil nadnjo in jo poljubil. Gorkota njenih prsi je prodirala skozi mokro obleko in se razlivala vanj sladko in čarobno. Mokra obleka je ležala tesno na njenem telesu, kakor fina tenčica je ovijala njene lepe ude. Njene sladke prsi so se dvigale enakomerno in se privijale k njegovim. In pritisnil jo je tesno k svojim prsim, da je čutil njene mehke, gorke, da je čutil njeno srce . . .

V svoji koči jo je položil na posteljo in njegova dobra mati ji je skuhala čaja. Vso noč je bdel pri njej in ji gledal v speči obraz, ki ga je polagoma bolj in bolj zalijala rdečica. V njegovem srcu se je večala sladkost, nekaj zakritega, pokopanega, kar je davno že tlelo v njegovem srcu, je vzplapolalo hipoma kakor velik žareč plamen . . . velika ljubezen se je zbudila. In poleg te ljubezni se je zbujal tih up; sladka groza ga je obšla, ko si je upal misliti, da bi ga ljubilo to dekletce

Proti jutru se je umirilo morje. Stopil je na plano, da bi se razvedril; a še bolj se je zamisil. In ko se je zazrl v to nepregledno, belo morje, ga je poklicala ona tiho in boječe.

„Kako sem ti hvaležna, Ivo! Rešil si mi življenje. Ne moreš si misliti, koliko ti dolgujem. Kdaj ti poplačam tvojo dobroto!“

Hvaležna ga je pogledala in ga prijela za roko; sklonila je glavo in mu jo poljubila z drhtečimi ustnicami.

A njegova duša je zavriskala veselja, kri mu je udarila v glavo, padel bi skoro na kolena in jo zaprosil: „Marica, sladka Marica, bodi moja!“ — — —

Na isti obali kakor njegova kočja je bila hiša njenega očeta, najbogatejšega ribiča v okolici. Hiša ni bila daleč, le ozek zaliv je ležal med njo in kočjo.

Ivo je odveslal z Marico proti jutru, in ko se je poslavljajal od nje, ji je dejal: „Če bi hotela kaj od mene, Marica, sem ti vedno na uslugo.“

Marica je zardela in ga vprašala tiho: „Kako naj te pokličem?“

„Kakor hočeš; kakor sinoči!“

Podala mu je roko, pogledala ga še enkrat iskreno in odšla v hišo. —

Ko se je bil vrnil Ivo v kočjo, mu je bilo težko pri srcu. Zdelo se mu je, da jo je zapustil že celo leto.

Odslej jo je videl večkrat, navadno ob nedeljah. In vselej, kadar sta se srečala, mu je pogledala globoko v oči in se mu nasmehljala pristrčno. In med mašo je slonel Ivo ob zidu in ni maknil pogleda od nje, a ona je klečala in zrla na oltar; včasih se je vendarle počasi obrnila, in ko je videla njegov goreči pogled, je zardela; a njemu se je zdelo vedno, da ga prosijo ti pogledi boječe in plaho, da ga prosijo nekaj, česar si usta ne upajo izreči . . .

Vedno bolj je čutil, koliko jo ljubi. Nikogar na svetu ne bi ljubil tako. Vsak hip je mislil nanjo, vsak trenotek se mu je zdelo, da jo vidi pred seboj, sladko in pristrčno. Šepet oljk se mu je zdel njen govor, šumljanje valčkov se mu je zdel njen smeh, in če se je zagledal v nebo, se mu je zdelo, da gleda v njeno oko. Vedno je hrepenel po njej, po trenotku, ko bi ji mogel razodeti svojo ljubezen.

Cele noči je ležal v gaju in čakal, da zadoni od morja sladko, vabljivo njen glas. Kaj so ga brigale pripovedke, ki so svarile pred glasom iz noči, ki vabi na morje, v smrt, bogvekam; kaj so ga brigale! Ah, da bi dospel njen klic, da bi ga povabil! Odplul bi za njim, samo da bi ga mogel čuti, in naj bi plul v smrt . . . Cele dneve je ribaril blizu njene hiše, čeprav je bilo morje tam skoro brez rib. Kako je hrepenel po trenotku, ko bi jo zagledal, ko bi zadonel njen klic; ah, kako sladko in srečno bi odmevalo ob bregu!

Čakal je, in vendar je prišel ta trenotek.

Nekoč je veslal mimo njenega doma blizu brega. Vzdignil se je v čolnu in zavpil zategnjeno: „Hoj, hooj!“

Nekaj belega se je prikazalo med vrati. Zamahnilo je z robcem in steklo k bregu. Kmalu se je začulo: „Hoj, mornar, hoj!“

Vesel je obrnil čoln in veslal k bregu.

„Tu sem, tu sem!“ je zavpila, ko je videla, da ni veslal prav. „Tu sem, tu sem, hitro, hoj!“

Ko je došel do nje, se je nasmehnila ljubeznivo in dejala hitro: „Prav, da si prišel, Ivo. Nekaj bi te prosila. Rada bi šla na Barbano, a nimam lista za parnik. Bi šel ti zmenoj? Pojdeva z ladjo.“

Ah, kako ga je razveselilo to! Na konec sveta bi šel ž njo . . .

„Dobro“, je dejal; „izposodim si ladjo.“

„Jo bodeš dobil? No, dobro. Jutri odplujeva.“

„Jutri. Pridi v gaj ob dveh zjutraj.“

„Vrneva se tedaj kakor parnik?“

„Da, prej odplujeva iz Barbane. Pa tvoj oče, kaj on poreče?“

„Ah, res, on ne sme zvedeti o tem. On misli, da grem s parnikom. Ah tako rada grem na Barbano!“

„Res, čemu?“

Rdečica jo je oblila in v zadregi je odgovorila: „Svečo ji bodem nesla, da jo morem zaprositi neke milosti.“

„Zase?“

Še bolj je zardela in dejala tiše: „Zase!“

O, da bi vedel, za koga je prosila sreče! Zavriskal bi veselja, najsrečnejši človek bi bil na svetu . . .

Zjutraj zgodaj sta odplula proti Barbani. Morje je bilo mirno in mehak hlad se je dvigal od njega. Od juga je pihljal gorak veter in podil meglo od morja. Vse tiho, svečano je bilo naokoli, na vzhodu se je belilo in zvezde so ugasovale trepetajoč in umirale . . . drhteč so se potapljale v nebo . . . Jadro je bilo lahko napeto in ladja je hitro drčala po morju. Če je vetrič le malo bolj zapihljal, se je nagnila, dvignila in zopet padla; izpod nje so prhnile drobne kapljice in šinile kakor droben dež zopet v morje; lesketale so se v žarkih vzhajajočega solnca in zdelo se je, da se usipljejo diamanti in biseri v morje.

Od vzhoda do ladje se je vil širok, zlat trak, podoben miglajoči zlati cesti. Obala je izginila, morje se je spojilo z nebom in iz morja se je dvigala ponosno žareča, ognjena krogla . . .

Mornar Ivo je sedel ob krmilu in njemu nasproti Marica. Roke je sklenila v naročju, poleg nje je bila velika sveča . . . Oba sta molčala. Ivo je zrl čez njeno glavo na morje, a ona mu je gledala ljubeznivo in vdano v oči. In tiha, plaha želja se je zbujala v njenem srcu, želja, da bi jo ljubil, kakor ga ljubi ona. Bolj ko mu je zrla v lice, bolj žalostna je postajala. Bogve, če bi jo ljubil, on, ki je tako ponosen, tako lep! Toliko deklet ga ljubi, hrepeni po njem, a on se še ne ozre za njimi, njemu prav to mar!

Morda je mislil Janko kakor ona; ko ji je pogledal v oči, jih je povabila.

Morje je postalo živahnejše; valčki so šepetali in ladja se je zibala. Kakor velika zibelka se je zibala, da je zagomezelo človeku po hrbtu, da bi zaspal in sanjal sladek sen. Valčki so šepetali krog nje — bogve, kaj so si pripovedovali. A Marica se je potopila v sladke sanje: On se je zasmehljaval sladko, sklonil je svojo glavo k njeni in ji dejal sladko, da jo ljubi, da jo bode vedno ljubil. In ona mu je objela glavo z obema rokama, poljubila ga na lepe oči, na ponosna usta in mu šepetala, da ga ljubi, da je samo njegova; a on jo je pritisnil k sebi, privil jo k svojim močnim, krepkim prsim in jo poljubil na ustnice . . .

Globoko je vzdihnila, a pred njenimi očmi je bil gaj, mesečna noč. On sedi pri njej in ji šepeta najslajše besede; in poljubljuje jo s svojimi lepimi ustnicami . . . Ah, ljubila bi ga, nihče ji ne bi uničil te ljubezni, nihče, ni oče, ni mati. In tudi če bi ji oče ne dovolil, odšla bi ž njim, kamor on hoče, daleč, daleč, samo da bi bila ž njim. Ah, da bi jo ljubil! A ponosen je, hladen . . . Morda jo ljubi! Kolikokrat jo je pogledal tako ljubeznivo, se ji nasmehnil . . . Da, sklonil se je nadnjo, jo poljubil in jo odvedel v svojo kočo . . . Sanje so postajale slajše — nebo je izginilo, morje je izginilo, le nekaj sladkega, mehkega je plulo okoli nje . . .

Ladja se je zazibala in poskočila . . . Marica je kriknila od strahu. Velik delfin je planil iz vode in izginil pred ladjo v morje, pljusknil je z repom po vodi, da se je oškropilo belo jadro, da so se poznali temni, okrogli madeži.

Ivo se je sklonil k Marici in zašepetal mehko: „Na kaj si mislila, Marica?“

Marica je povabila glavo . . . Ivo se je sklonil še niže, da sta se dotikali njiju čeli, in še tiše ji je dejal: „Kaj si mislila, Marica?“

^ Samo malo je dvignila oči in ga pogledala vdano; in nje oči so prosile, ponižno so prosile: „Me res ljubiš?“

Ivo jo je prijel za roko in mehko, proseče je dejal: „Bi me ljubila, Marica?“

Še niže je sklonila glavo, a njene ustnice so se stisnile krčevito.

„Povej, Marica, če me ljubiš? Ah, kaj bi dal za tvojo ljubezen! Vse, vse! Ah, če me ne ljubiš, Marica, ne bi imel miru na tem svetu!“

Še niže je sklonila glavo, da se je skoro dotikala kolena; in dve veliki solzi sta polzeli po licu in kanili na belo krilo.

„Ne muči me, Marica! Odgovori! Sem te razžalil? Ah, odpusti, ljubim te bolj nego svojo dušo, bolj nego vse na svetu!“

Počasi je dvignila glavo, in ko je videla njegov resni, ponižni obraz, njegove proseče oči, je sklonila glavo na njegovo ramo in zaplakala. A on jo je dvignil k sebi in ji zašepetal: „Moja sladka Marica!“

Ni mu odgovorila. Ihté se je sklonila nad njegov obraz in ga poljubila s trepetajočimi ustnicami . . .

Morje je bilo mirno, in vendar je zabučalo krog njiju, nebo je bilo jasno, in vendar je otemnelo. Velika sreča ju je obšla, tako globoka kakor morje, tako brezmejna kakor nedosežno nebo . . .

S solzami v očeh in s smehljajem na ustih mu je pravila, kako ga ljubi.

„Glej, in radi tega le potujem v Barbano, samo da bi prosila Marijo, da bi me ti ljubil. Samo radi tega sem ji kupila svečo.“

Zopet se je sklonila nad njega in ga poljubovala dolgo. A on ji je dejal:

„Ni treba radi tega nositi sveče Mariji! Prosila jo bodeva, da naju le utrdi v najini ljubezni in varuje najino zvezo.“

„Da, da!“ se je smehljala srečna.

„In jaz ji bodem podaril dve sveči, eno, da me varuje nesreč, drugo, da mi ohraniš svojo ljubezen.“

„Jaz tudi, jaz tudi, da te obvaruje mokrega groba!“ je dejala in se privila k njemu . . .

Ah, kako je bila lepa ta božja pot! Kakor hip je minila! V Barbani pa sta se izpovedala in obhajala. Položila sta vsak dve sveči in molila dolgo, dolgo . . .

Odslej sta se shajala vedno v gaju. Ali je prišla ona po morju, kadar je bilo mirno, če je bilo razburjeno, pa sta se sešla v gaju. Skoraj vsak drugi večer sta se sešla in nihče ni vedel. Po noči je Marica odveslala, zjutraj se je vrnila. Nihče ni vedel o njiju ljubezni . . .

Ob lepih nočeh je je čakal v gaju; v travi je ležal in strmél v noč, na morje. In nad njim ležeča noč ga je krila kakor mehka,

prosojna odeja, da mu je bilo sladko in mehko pri srcu. Od morja se je dvigal opojen, vlažen vzduh, valčki so udarjali ob skalo in breg in dobro se je čulo, kako so vlekli drobne kamenčke s seboj.

Ah, sladke so bile te noči! Od morja je priplul sladek glas in vabil nežno; in hrepenenje se je zbudilo v njegovem srcu, sladko in veliko, hrepenenje po njenih očeh, po njeni ljubezni, po njej...

Tri leta so že minila, odkar sta se sestajala, in nihče ni vedel o tem. V noči je zadonel njen klic in v jutru, ko so ugasovale zvezde, je zopet zadonel od morja sladek in nežen glas:

„Hoj, mornar, hooj!“

* * *

(Dalje prihodnjič.)

Jesen.

Zdaj je zunaj jesenski čas,
v meglah spijo planine,
v meglah zavito življenje spi,
srcé si obnavlja spomine.

Truden je duh, brez vzleta je,
srcé si obnavlja spomine —
Če nimaš drugega, ljubica,
daj mi bolečine!

Milan Pugelj.

Spoznanje.

Ihtiš, srce? To je za nami zdaj, za nami —
Sezidali smo mramornat si zlat oltar,
razrušili smo v prah ga z lastnimi rokami,
in zdaj ne verjemo več vanj nikdar, nikdar.

Tako zahrepeni po skali val v daljini
in vso ljubav izlije v njo in vse strasti —
in skala se zdrobi in potopi v globini,
razpršen val nad njo pokoplje vse moči.

Vojeslav Molè.

V gaju.

Spisal Vladko Kuret.

(Dalje.)

jiju ljubezen se je večala vedno bolj in bolj. Drug brez drugega ne bi mogla živeti, smrt enega bi bila smrt drugega. Mogočna je bila ta ljubezen, mogočna kakor to široko in ponosno morje; močna je bila kakor trdna skala pod gajem, ki je kljuovala že sto in sto let valovom. Mogočna in močna je bila ta ljubezen, ker je bila plemenita in ker je stremila za plemenitim ciljem. A včasih se jima je zazdelo, da je ta cilj nedosežen in daleč, kakor je nebo daleč in nedosežno, in čim bolj sta se mu bližala, tem bolj se je oddaljeval. Še vedno sta se shajala, brez skrbi sta živela le svoji ljubezni in nista pomislila, da bi se utegnilo zgoditi kaj, kar bi ju ločilo na veke . . . Ni mislil on na to, da je ona hči bogatega mornarja, ni mislila ona na to, da je on reven ribič. Ni mislil Ivo na to, da jo lahko izgubi, dokler ga ni spomnilo nekaj.

Gorek nedeljski popoldan je bil in mornar Ivo je ležal v gaju pod cipresami. Skrit je bil v visoki travi in večkrat je čul, kako sta se dva pogovarjala o Marici. Pogledal je na morje: proti gaju sta veslala Maričin oče in bogati mornar Fran. Ko sta bila dospela do gaja, je čul sledeči pogovor:

„Torej velja?“ je dejal mladi mornar.

„Da, ko se pogovoriva z očetom,“ je odvrnil Maričin oče.

„Saj ni niti potreba; oče ve o moji nameri in vi veste, v kakih razmerah smo.“

„Potem moraš govoriti z Marico.“

„Bodem, toda trdo pojde.“

Maričin oče je razširil obraz in se zagrohotal.

„Kako trdo? Če jaz hočem? Kdo ukazuje?“

„Dругega ljubi, Aninega Iva!“

„Kaj? Ni mogoče! Onega berača?!“

„Da, onega ubogega ribiča.“

„Ni mogoče! Fant, lažeš — ni mogoče!“

„Da ne bi tako bilo! A ljubi ga in ne bode ga pustila.“

„Bodemo videli. Da jaz tega nisem vedel! Je gotovo?“

„Gotovo, na skrivnem se shajata.“

„Grom in strela, velja, fant, velja! V dveh tednih bode poroka. Jo bodem že jaz pripravil, Marico.“

Segla sta si v roke in odveslala . . .

Kako dolgo je ležal, ni vedel niti sam. Trda noč je bila, ko je došel od morja Maričin glas.

Ivo je dvignil samo glavo. Čemu bi ji odgovarjal? Čemu se odzival? Saj je bilo vse zaman, saj je minilo vse! Čemu bi jo zaklical? V morje bi skočil, konec bi bilo boli in tuge

Od morja se je zopet oglasila Marica, a njen glas je bil tužen, ihteč.

Ivo je dvignil iznova glavo in zavpil zamolklo: „Hooj!“

A glas ni došel do nje; težak je bil in votel, obtičal, zamrl je v noči

Ivo je ležal kakor v omotici. Kakor da mu je padlo nekaj težkega na prsi in obležalo na njih, tako težko je dihal; in v glavi mu je šumelo, kakor da bi ga bilo udarilo nekaj in mu jo zdrobilo. Uničena je bila sreča, uničena up in nada; le nekaj grenkega, težkega je bilo v njegovem srcu, obup in grozna bol. Kaj jim je storil, da mu je nočejo dati? Mari je tak siromak? Berač? — Oh, nikogar ni še ničesar prosil, pošteno mu je njegovo ime, morda bolj pošteno nego njegovo, ki ne ve povedati, kako je obogatel. Hej, če bi on hotel! Lahko bi dobil bogato, kadar bi hotel, bi jo dobil. A njegova Marica, katera ga ljubi? Ah, konec je vsega, sreče in ljubezni! Poznal je njenega očeta. Naj se brani Marica, kolikor hoče — prisilil jo bode vendarle. Izgubljena je bila Marica zanj, za vedno izgubljena . . . Četudi bi se branila bogatega Frana, prignal bi jo njen oče v cerkev, za lase bi jo privlekel in jo prisilil, da ga poroči . . .

„Hoj, mornar, hoj, hooj!“

Marica se je oglasila zopet in njen glas je bil žalosten, zategnjen. Kakor da bi se vlačil skozi noč, kakor da bi se plazil počasi po morju, je prihajal in se ovijal okoli cipres.

Ivo je stopil pokonci in zavpil v noč . . .

Ihte je dospela, vso pot je jokala; kajti njeno lice je bilo vse mokro od solz.

Ivo je zadrhtel na vsem životu, temna slutnja ga je obšla. Objel jo je in jo poljubljal na solzne oči.

„Ivo, moj sladki Ivo!“ je zaihtela Marica. „Zbeživa, kamor hočeš, proč odtod, daleč, daleč!“

Nekaj ga je stisnilo za grlo, kakor s trdimi kleščami ga je držalo in mučno je dejal:

„Čemu? Konec je vsega! Zbeživa? . . . Kam? . . . V Trstu naju že ustavijo.“

Položil jo je v svoje naročje in jecljaje ji pravil, kar je zvedel danes, o koncu sreče in nad, o svojem obupu. Ni je tolažil, s čim? Saj se je dvigalo nekaj groznega v njegovem srcu, da bi jo objel zadnjikrat, nasitil se nje ljubezni in se zagnal z njo globoko v morje, na dno, da ne bi videla nikoli več belega dneva, mehkih mesečnih noči. Saj se mu je zdelo vse sovražno okoli njega, morje s svojim bučanjem, noč s svojimi glasovi, gaj s svojimi cipresami. Vse se mu je zdelo sovražno, razen njegove male, sladke Marice, ki je trpela z njim kakor on in morda še bolj nego on . . .

A Marica se je stiskala k njemu in ga prosila obupno:

„Moja smrt bode; reši naju, mene in sebe, Ivo! Saj si močan, saj se ne bojiš ničesar . . .“

Nevedna je bila in šibka, brez pomoči, zato ga je prosila.

„Kaj naj naredim?“ je dejal Ivo. „Pribeži k moji materi!“

„Nič ne bo iz tega. Nocoj mi je dejal oče, naj se pripravim, ker me pride snubit Fran. Rekla sem mu, da ga ne maram, da ga ne ljubim; prosila sem ga. A on me je tepel, za lase me je vlekel in grozno je klel. Oh, moj Bog!“

„Tepel te je?“ Zastokal je od boli . . . Njo je tepel, ki je bila nežna kakor otrok, njo, katero je on oboževal, katere se ni upal niti doteknuti.

„Da! Pokleknila sem pred njega in ga prosila, a on me je sunil od sebe, da sem se zvrnila po tleh.“

Ivo je zastokal zopet, divje je zaškrtal z zobmi.

„In ko sem ležala na tleh, me je suval z nogo in me klel!“

Ivo se je oprl ob cipreso in ječal. Velika je bila bol v njegovem srcu, velika kakor obup. Ubil bi njenega očeta, mornarja Frana, ves svet bi zdrobil, če bi mogel. Prijel se je za prsi in stisnil zobe, da ni zakričal iz obupa . . . Zamislil se je globoko, a ob njegovi strani je jokala Marica. Smilila se mu je; za njega trpi, za svojo ljubezen trpi kakor mučenica. In njen oče jo je tepel surovo, suval je z nogo nje nežno, šibko telo, vlekel jo je za nje lepe, zlate lase. Ah, da bi bil on tam . . . Ivo je zaškrtal z zobmi in stisnil pesti . . .

„Minilo, vse je minilo, Marica!“

Ni mu odgovorila; drhtela je po vsem telesu in jokala . . . Ivo se je vrgel v travo in pritisnil svoje vroče prsi k hladni, rosni zemlji . . .

Molče je ležal na zemlji. Iz daljave, iz noči je dospela melanholična nežna in žalostna pesem, trepetajoče je priplula samo za hip od morja, izginila nato zopet v noči, zamrla je v daljavi kakor luč, ki zatrepeta v noči in izgine v noč, kakor up, ki zaplapola v srcu in zamre zopet.

„Čuj, Marica, morda se je razjezil tvoj oče le za hip. Šel bom k njemu, prosil ga bom, uveril, da je najina smrt, če naju loči . . . Upaj, vse bode dobro!“

Prepričevalno je govoril, kajti velik up se mu je dvignil v srcu in zaplapolal kakor luč v temi, kakor pesem v daljavi.

A Marica je zaihtela še huje.

„Ne, ne! Dejal je, da te vrže čez prag, da te ubije, če prideš v hišo; še huje bi bilo!“

Up je zamrl zopet. Ivo je sklonil glavo in molčal.

Tiho je bilo v gaju in temno. Valovi so šumeli lahno, dobro se je čulo, kako so padali kamenčki v morje; lahno so udarjali valovi ob breg, in vendar se je zdelo včasih, da se drobi in poka visoka skala . . .

Marica se je prigenila k Ivu, objela je njegovo glavo in ga poljubila na oči.

„Čuj, Ivo, na Barbano pojdeva, k Mariji. Svečo ji bodeva nesla in jo prosila, naj omeči srce očetu!“

Velik up se je dvignil v srcu, a sedaj je zažarel in gorel . . .

„Prav imaš, Marica. Ne obupavam še; tri sveče ji bodeva nesla in jo prosila milosti.“

„Da, tri sveče, in ne bodeva čakala božje poti osmega septembra. Sedaj kmalu bodeva odplula, jeli?“

„Ah,“ je dejal tužno Ivo, „ladje nimam. Vse je na morju, vse ribari in ne vrnejo se pred petnajstimi dnevi. Ah, in pot na Barbano je tako dolga!“

Ivo se je zamislil za hip . . . tu se zbudi trden, močan sklep v njegovem srcu.

„Marica, veslal bom! Pot je dolga, a Marija bode pomagala; močan sem dovolj. Veslal bom in se mučil, da pridem do nje, da jo morem zaprositi milosti; trudil se bom in mučil, samo da pridem do nje; naj ji bode to v dokaz mojega velikega zaupanja do nje; veslal bom.“

Marica se je zasmehljala srečno in ga poljubila hvaležno. Izginil je obup, minila je bol . . . Tiho sta se menila in poljubovala in nista videla, da je švignila senca mimo gaja . . .

„Večji čoln bodem vzela, ker je daljši in ožji in ker se laže vesla. Veslala bodeva čez morje, saj ne bode nevihte. Molila bodeva in ji nesla tri sveče!“ . . .

Nebo se je belilo, ko je odgovarjala Marica od morja veselo: „Hoj, Ivo, hooj!“

* * *

Temna noč je še bila, ko je odveslal mornar Ivo s svojo Marico proti Barbani. Morje je bilo lahno razburjeno. Počasi se je pomikal čoln dalje in komaj je izginila obala v noči, je lil Ivu že pot curkoma po licih. Njegove močne roke so se trdno vpirale ob vesli, da sta se zvijali in škripali.

Dolga, brez kraja je bila pot. Izginila je obala, za čolnom je ginilo morje, valovi, a pred čolnom se je dvigalo brez mej, brez konca. Ura je minila za uro počasi in zdele so se dolge kakor dan . . . Celo pot nista govorila med seboj. Marica je sedela sključena nasproti Ivu, držala v roki sveče in molila. Če je pomislila na svojo ljubezen, so ji silile solze v oči in usta so se stiskala na jok. Če je pogledala Ivu v obraz, na potno čelo, jo je zbolelo srce . . . Ah, kako lepa in upov polna je bila prva božja pot na Barbano! In sedaj? —

Jutro se je dvigalo izza morja, ko sta bila sredi morja Ivo je bil že ves izmučen. Neprenehoma je veslal, le včasih je postal, obrisal si znoj raz čelo, omočil si glavo z vodo in prijel zopet krepko za vesli; in zopet je švignil čoln dalje, zastal je nato za hip, nagnil se na stran, zazibal se in šinil dalje . . . Smilil se ji je Ivo; koliko se muči, si je mislila, samo da dospeta do Marije, samo da jo moreta prositi milosti. Njegovo gladko čelc se je nagrbančilo, oči so se zagledale nekam, ustnice so se stisnile krčevito. A njegove roke so se napenjale, vsaka žila, vsaka mišica se je poznala; mokre so bile roke od znoja in kakor stroj so se dvigale enakomerno in padale . . .

Popoldne je bilo že, ko se je pokazala zopet istrska obala; a samo malo časa se je videla, kmalu se je potopila v morju.

„Prav veslam!“ je dejal Ivo. „Na pol pota sva!“

Prijel je zopet za vesli in veslal krepkeje. A ko mu je pogledala Marica v potni obraz, se ji je zasmilil in v srcu je začutila veliko hvaležnost. Vedno bi mu bila hvaležna, nikoli ga ne bi pozabila. Sklonila se je k njemu in ga prosila tiho:

„Počivaj, Ivo!“

„Nisem truden, Marica!“

In kakor bi hotel dokazati, je zaveslal zopet krepkeje . . . Solnce se je bolj in bolj bližalo morju . . . A pot se je zdela vedno daljša in Ivo je hropel in sopel vedno teže . . . Velika je njegova ljubezen, si je mislila Marica, da toliko trpi. Bogve kaj bi potrpel, samo da bi ju uslišala Marija . . . Smilil se ji je, da je zastokala, da so se ji orosile oči.

„Zakaj jočeš, Marica?“

„Ah, kako se mučiš, Ivo! Si truden?“

„Nisem. Potrpi, Marica, okoli polnoči bodeva v Barbani.“

Vedela je, da je truden, da je izmučen, da ga morajo boleti roke, kajti videla je, da so se stiskale mišice, kakor da bi jih napadal krč. Skoraj dvanajst ur je že veslal, a ni se še videla Barbana; morje se je razprostiralo za njim, morje pred njim, nikjer početka, nikjer konca; le včasih se je prikazala na levi ozka, fina proga, obala, in izginila zopet. In čoln se je pomikal počasi, sunkoma dalje, enakomerno in enolično sta udarjali vesli ob valove. Kakor stroj so se dvigale roke in niso počivale; in Ivo je sopel mučno, pot mu je lil po obrazu, vsa košulja mu je bila premočena, da je visela ohlapno ob životu . . . Ah, izmučen in utrujen je bil, utrujen na duši in telesu . . .

Solnce je že zahajalo, napol se je bilo že potopilo v morje. In zdelo se je, da se je razlilo zlato po morju, od tam, kjer se spaja morje z nebom vprav do čolna; zdelo se je, da drči čoln po samem zlatu, daleč, daleč, bogvekam . . . zdelo se je, da se vrti solnce okoli njiju, da postaja večje, da se jima bliža . . .

Ivo je dvignil vesli iz morja, in ne da bi se bil ozrl, je vprašal:

„Se vidi že Barbana?“

„Ne vidi se še, Ivo!“

Molče je pomočil roke v vodo, in sedaj je zapazila, da so vse žuljave in krvave; in zbolelo jo je srce, da je zastokala.

„Počivaj, Ivo!“

„Ne joči, Marica! Nisem toliko truden, Marija naju bode uslišala.“

Poprijel je zopet za vesli in čoln je švignil dalje . . . Solnce se je pogreznilo v morje, zlato je izginilo; le zlat obroč se je razširjal ob nebu in ginil počasi. Luna je priplavala na vzhodu, a blede je bila, komaj se je poznala; hladen mrak je padal na morje.

Ivo je hropel teže, prsi so se mu dvigale hitro; z ustnic mu je izginila barva, čelo mu je bilo blede, napol pokrito s strjenimi lasmi. Često je počival in vsakokrat vprašal:

„Se vidi Barbana?“

„Ne vidi se še, Ivo!“ je odgovorila Marica tiho in žalostno.

Truden je bil in izmučen. V glavi se mu je vrtelo in tako težka je bila, da mu je klonila večkrat na prsi; roke in noge so ga bolele, kakor da bi mu bile polomljene kosti; dlani so ga ščepele, kajti koža je bila vsa odrgnjena. Omahoval je in omahnil bi bil, da se mu ni zazdelo, da se je sklonila Marija nad njega in mu zašepetala: „Ne obupuj, uslišala te bodem!“ Krepkeje je prijel za vesli; dalje, dalje! . . . Prikazala se bode točka na obzorju, dvignil se bode iz morja oglejski stolp, prikazala se bode Barbana . . .

Od morja se je dvigal mehkek hlad, nežen veter je pihljajl preko lica in hladil čelo. Zibal se je čoln in uspaval. Spanec je padal Ivu na oči; njegove roke so veslale počasneje, čoln je postajal in le ob sunkih se je pomikal dalje . . . Ah, težka je bila ta božja pot, bolj mučna, nego bi se plazil po kolenih na Sveto goro! Ah, koliko se je mučil in koliko se še mora mučiti, da dospe do Barbane! Najrajši bi se ulegel v čoln in zaspal, in naj bi plul čoln, kamor bi ga morje neslo. Čemu se mora toliko mučiti? O, da bi bil bogat, ponujali bi mu Marico in jo silili; sedaj pa jim je berač, ubili bi ga, če bi ga mogli, plačali mu s smrtjo življenje, katero ji je bil rešil . . . Čemu mu je nočejo dati? Saj preživlja že toliko let svojo mater, prihranil si je celo nekaj in tudi Marico bi lahko preživljal. Čemu ga mučijo, njo in njega? Čemu kličejo prokletstvo nase? . . .

Morje je ginilo kraj njega; obup se ga je polaščal. — Končalo je vse, minilo. Nikoli več ne priveslam do Barbane, nemogoče! — In kaj bi ga brigalo! Saj ni čutil nič več, saj ni bil živ več . . . Morje je izginilo, in zazdelo se mu je, da se ga je ovilo nekaj, da ga je vrglo nekaj v zrak; zazdelo se mu je, da ga vleče na dno kakor težek kamen, da pada v morje. In k njemu se je sklonil usmiljen obraz in mu podajal roko. Marija Barbanska! . . . Ivo je zastokal in padel . . . ni mogel doseči roke . . . nad njim, okoli njega je bilo morje, pod njim je bilo morje, nikjer dna, le morje, samo morje . . .

„Ivo! Ivo! Čuj, Ivo!“

Odprl je oči in pogledal čudoma. Noč je ležala nad morjem, luna je vzhajala na vzhodu in posrebrnila morje.

Marica ga je pogledala solznih oči in dejala:

„Zaspal si, Ivo!“

Sram ga je bilo. Prijel je krepko za vesli in dejal tiho:

„Zamislil sem se, Marica!“

Marica ni rekla ničesar, le hvaležno ga je pogledala. Oh, koliko trpi, si je mislila, in velika bol jo je obšla. Sklonila bi se nad nje-

gove krvave roke in jih poljubila. In ko je omahoval, je molila tiho. „Marija Barbanska, pomagaj!“ — je vpila nje duša, a nje usta so šepetala gorečo molitev. S strahom in upom v srcu je neprestano gledala proti severu, kdaj zablešči luč v daljavi, kdaj se dvignejo iz morja temni obrisi barbanske cerkve. In ko je tako gledala na morje, se je vedno vpraševala, kdaj bode konec.

Ivo je hropel . . . z muko je veslal dalje in se zamislil zopet. Iste misli so bile. — Nikoli ne bode konca, si je mislil, nikoli. Morje spredaj, morje zadaj, brez cilja, brez kraja . . . Ni čutil uda več. Omahoval je vedno bolj in bolj in spanec mu je lezel na oči. Težka utrujenost je padala kakor svinec nanj. Vselej, kadar je omahoval, je pogledal Marico, a ko je videl veliko tugo na njenem obrazu, tedaj ga je obšla divja bol, obup, kes se je zbudil v njegovem srcu. Padel bi pred njo in je prosil odpuščanja. In krepkeje je prijel za vesli . . . naj bode, veslal je dalje in veslal bode dalje, dokler mu ne minejo moči; trpel bode, samo da more trpeti zanjo, ki ga toliko ljubi! . . .

Luna je veslala sredi neba in zdelo se je, da teče za njima. Kakor bleda, neizmerna puščava se je razširjalo morje, kakor gladka, bleščeča bela tla, kakor brezmejna ravan brez drevja, brez hiš, brez holmov.

„Ivo, veslaš prav?“

„Prav, Marica. Še tri ure!“

Z večjo muko je veslal dalje. Vso noč in ves dan sta bila na morju in nista srečala ne ladje, ne parnika. Sreča, da je bilo morje ob tem času navadno mirno. Gorje, če bi se dvignil vihar — pokopal bi ju za vedno! — Ah, in bilo bi skoro bolje, si je mislil Ivo. Nikoli ne bode konec morja, zgodilo se bode, da omahne, da ostane na morju. Ozrl se je, a morje se je vedno enako razprostiralo, ni se dvigal še oglejski stolp. Da bi videl vsaj znamenje barbanske obale, z večjim upom bi veslal . . . Precenil je svojo moč, ko je sklenil veslati na Barbano. Ni mislil, da je pot tako dolga . . . Ah, vedel je: še malo časa, morda trenotek še in pošle mu bodo moči! In potem je konec vsega, vsega, konec upov in sreče, obupa in boli . . . Ozrl se je iznova, a morje je bilo, samo strašno morje, kamor je pogledal, samo morje s svojim mrzlim bleskom. In zazdelo se mu je, da se širi morje, da se veča, da ga ne bode nikoli konec; in kakor se je večalo morje, tako se je večal njegov obup . . .

A Marica je ihtela in molila: „Marija Barbanska, daj mu moči, utrdi ga v upu!“ — Maričina duša je plakala in prosila pomoči;

nje vzdihni so hiteli čez morje, skozi noč do Marijinega hrama in prosili ponižno.

Ivo pa je gledal mrklo predse, hropel težko in zadnje moči so mu ginile. Utrujenost se je izpremenila v eno veliko bolečino; ni čutil glave več, ni čutil rok in nog, ni čutil srca . . . Trenotek se je bližal, ko mu izginejo vse moči. Zaman se je oziral . . . bogve kje je bila še obala! Hkratu se ga je polastil obup: Čemu čakati do zadnjega trenutka, čemu čakati smrti . . . Bogve če vesla prav! Za obzorjem so izginile zvezde, po katerih se je ravnal, potopile so se v morje in okoli njega vedno še morje, samo morje kakor velik krog in on na sredi. Kamor je pogledal, povsod enaka daljava, nikjer obale, nikjer znamenja, nikjer luči . . . Bogve kam vesla, bogve!

Čemu čakati smrti! Ah, zagnal bi vesli v morje in objel Marico, poljubil jo zadnjikrat in se vrgel z njo na dno, in nihče ne bi ju ločil več . . .

Nebo je bilo čisto, le sivkast oblaček je plul nad čolnom. Bogve odkod je prišel . . . iz morja se je dvignil, lahno je plaval čez nebo in potopil se bode v morju . . .

Ivu sta padali vesli iz rok, ker sta bili gladki in krvavi; in čoln se ni pomikal dalje, le vrtel se je. Ivo je začutil z grozo v srcu, da se bliža usodni trenotek. Hotel je dvigniti roko, da bi si obrisal znoj raz čelo, a ni je mogel. Prijel je za vesli, hotel se je opreti, a ostali sta mirni, kakor da bi bili obtičali v vodi . . . Vzdihnil je, roke so omahnile, glava mu je klonila na prsi in zahropel je težko:

„Ne morem dalje . . .“

Marica je zaplakala grenko in si pokrila obraz z rokami; solze so curljale skozi prste, padale na čisto, belo krilo in je mazale.

Ivo se je dvignil napol, a omahnil je in padel na obraz čez rob, in padel bi bil v morje, da ga ni prijela Marica za roko. Pokleknila je k njemu in ga objela.

„Ti je slabo, Ivo? Ah, moj ubogi Ivo!“

„Vsega je konec, Marica; Marija naju ni uslišala.“

„Upaj, upaj, moj ubogi Ivo! Ni še vsega konec.“ Ihtela je in mu brisala pot raz čelo, oči in lica. Zajela je vode in mu hladila pekoče, krvave roke. Nato je prijela za vesli in počela veslati. Zvijala se je in opirala ob veslo in jokala.

Ivu se je smilila. Solze so mu stopile v oči in mu polzele po licih.

„Pusti, Marica, ne muči se! Vsega je konec.“

A ona ni odgovorila. Kakor blazna se je opirala ob vesli, obraz ji je pordel, lasje so ji zlezli na čelo in njeno šibko, nežno telo se je zvijalo in upiralo.

Ivo pa je ležal in stokal. Vse se je vrtelo okrog njega, vse je izginilo. Morje se je dvigalo do neba, nebo je padalo na morje. — Bledlo in mešalo se mu je v glavi . . . Nekaj ga je vrglo v zrak, ovilo se ga, vleklo ga na dno . . . in padal je globoko . . . in nad njega se ni sklonil usmiljen obraz, nihče mu ni pomolil usmiljeno roke . . .

„Ivo! Ivo! Glej luč, glej Barbano!“

Dvignil se je in pogledal na morje. Res, v daljavi je zabrlela luč in zamigljala; zdelo se je, da se ziblje in da plava na morju.

Izginil je obup iz njegovega srca in zazdelo se mu je, da pluje nova kri po njegovih žilah, da je dobil novih moči.

Padel je na kolena pred Marico in položil glavo v njeno naročje.

„Odpusti, Marica, da sem omahoval, da sem obupoval!“

Marica pa se je sklonila nad njega in ga poljubovala na oči, ihtoč veselja.

Ivo si je ovil roke z robcem in prijel za vesli. Luč se je večala, v daljavi se je dvigala iz morja Barbana.

Veslal je z vso močjo, in ko se je ozrla Marica v njegov obraz, je videla, da so mu polzele solze po licih, da so trepetale njegove ustnice in molile . . . — — — —

Glava mu je bila težka in kolena so mu klecala, ko je stopal proti cerkvi . . . Izpovedala sta se, da bi bila njiju molitev čista in pobožna. Pokleknila sta pred Marijin oltar in molila . . . Marica je dvigala ponižno roke in prosila milosti; in njena duša je molila: Marija pomagaj, pomagaj! Potožila ji je vse svoje gorje, razkrila ji je vso svojo deviško dušo in jo prosila milosti. In zaupala je v njeno milost. Koliko zlatih in srebrnih src je viselo tu, ki so jih podarili Mariji! Ubogi in bogati, zdravi in bolni so romali sem in je prosili pomoči. Koliko ladjic je viselo tu, ki so jih darovali mornarji Mariji; koliko z zlatom vezenih imen je bilo tu, in vse v čast le njej, ki je bila tako usmiljena! Še niže je sklonila glavo in z upom v srcu je prosila ponižno in pobožno: Marija, pomagaj!

Mornar Ivo pa je klečal in molil skesano; kakor cestninar v svetišču je klečal s sklonjeno glavo, trkal si na prsi in molil: „Odpusti, Mati, da sem obupaval, da sem dvomil! Odpusti meni grešniku!“

Priklonil se je k oltarju, poljubil nje v zlato vezeno ime in prosil skesano: „Nisem vreden, a odpusti!“

Čeprav je bil truden, je vendar klečal neprenehoma in molil. In ko je videl, kako goreče moli Marica, kako vpira svoje oči v Marijo, tedaj si je potrkal vnovič na prsi in prosil: „Usmili se, radi nje, ki je čista in nedolžna.“

Popoldne je že bilo, ko so ugasovale njiju sveče, ki sta jih prižgala v čast Mariji. In ko je pokleknila Marica zadnjič pred Marijo, se ji je zazdelo, da jo gleda mileje, da se ji je zganil obraz... in up, velik in trden, ji je živel v srcu...

Pot je bila zopet težka in mučna, a trpela sta molče, celo pot sta molila... Ah, mučna je bila ta božja pot, mučna in težka..

* * *

(Konec prihodnjič.)

Carigrajske vizije.

II.

Bila pomlad je... in v pomladi deva,
v očeh ponos in v srcu sveti mir...
In vitkorasle jelke bil ji stas je
in lahkonože srne njen korak...
Tak cvete včas, svetu nepoznana,
vijolica med trnjem, skrita v mir —
Raduje se okolica nje dihov,
življenje svoje in svoj cvet živi...
A kratek bil ji cvet in sreča kratka!
Odtrgana je iz domačih tál,
ukradena — in za denar prodana...
Oko jo našlo je — nevredno vida,
srcé — nevredno njenega krasú! —
Govoril mož besede je medene
in s hlinobo si odprl je pot v srcé...
In dejal ji je: „Ti si mi jasen dan!
Nikar ne bodi meni noč brez zvezd!
Nebo si meni, — ali grozno peklo!
Življenje srečno — ali bridka smrt! —
Ah, bodi meni dan, nebó, življenje!...

V gaju.

Spisal Vladko Kuret.

(Konec.)

inilo je skoraj mesec dni po njiju romanju na Barbano. Dolg je bil ta mesec, počasi so se vlekli dnevi, počasi so minevale noči in Marica ni videla Iva. Vsako noč je bdela ob oknu in srce jo je bolelo, ko je čula iz gaja proseči in vabljeni klic: Hooj, hoj! Čemu ne prideš? — je vpraševal ta klic, si me pozabila? — je očital klic, pridi, pridi! — je vabil klic. Čula ga je dobro, vedela je, da jo kliče Ivo, a ni smela odgovoriti, ni smela odveslati. Do polnoči je hodil oče po hiši, po polnoči pa so vstali hlapci in delali okoli ladij.

Kakor hitro se je zgrnila noč, je šla Marica v svojo sobo k oknu in težko ji je bilo pri srcu, ko je čula, kako jo je klical in vabil Ivo. Kako tužno se je glasilo od tihega, temnega gaja, kako je prosil ta glas, ki je plul čez morje... Ah, ni smela iti k njemu, niti odgovoriti ni smela, da bi se ne izdala. Nesrečna je bila, a je vendar upala; in ta up se je še večal, ko ji oče ni rekel ne besedice. Frana se ni niti spominjala in ni ga videla ves mesec, le nekega dne je prišel k njej, ko je videl, da je sama doma. Marica je krpala mreže pred hišo in ob njej je stal Fran.

„Res ne vem, čemu se me braniš? Če te kje srečam, se mi ogneš, če te iščem, te ne najdem.“

Marica se je sklonila nad delo in molčala.

„Čemu se skrivaš pred menoj, Marica?“

Marica je molčala, a on jo je prijel za roko in jo prisilil, da mu je gledala v obraz. Čelo mu je bilo nagrbančeno, ustne so mu drhtele in oči so se mu čudno lesketale.

„Zakaj me ne maraš?“

„Pusti me!“

„Ne, povej, kaj sem ti storil, da me ne maraš?“

„Pusti me! Sovražim te, vedno sem te sovražila. Nikoli te nisem ljubila, nikoli marala.“

„To govoriš, ker me ne poznaš, Marica; a da bi vedela, kako te ljubim . . .“

„Kaj me briga tvoja ljubezen? Mari meni! Kaj me brigaš ti? Pusti me pri miru in ne vsiljuj se mi!“

Njena dolgo zadrževana jeza je bruhnila na dan in v Franu je videla vzrok vse boli in nesreče.

„Ne govori tako, Marica! Saj bi te osrečil!“

„Ti osrečil? S čim? — oh, dovolj nesrečno si me storil! Pojdi, da te ne vidim več, da te ne sovražim še bolj!“

Njegov obraz je obledel; prekrižal je roke na prsih in dejal skoro brezglasno:

„Torej še vedno ljubiš onega?“

„Ljubila sem ga, vedno ga bodem ljubila; on je edini, s katerim bodem živela in čeprav v največji bedi!“

„Ne govori tako, Marica! Kesala bi se pozneje. Saj te ljubim tudi jaz, in če me ne uslišiš, ne bodeš nikoli srečna. Moja smrt bi bila . . .“

Odločno je dejal to in še bolj se je vzpel. A Marica je zažarela jeze in dejala:

„Pusti me na miru! Nihče me ne prisili, da bi bila tvoja! Tvoja smrt bi bila? . . . Kaj me briga . . . tam je morje . . .“

Zasmejal se je hripavo; hipoma pa se je zresnil in v njegovem srcu je sezorel črn sklep. In ko se je ozrla Marica vanj, je bil njegov obraz miren, le oči so se čudno svetile in strašna skrivnost je ležala v njih.

Z odločnim korakom je stopal ponosno proti morju in govoril nato nekaj z njenim očetom . . .

Zopet so minevali dnevi počasi in Marica je stala po noči ob oknu in jokala. Od gaja je prihajal klic in jo vabil otožno. Proseče jo je vabil in v njej se je zbuvalo hrepenenje. Vedno se je vpraševala: Kdaj bodem njegova, kdaj bode konec boli in tuge, kdaj konec hrepenenja? Ah, čemu je varovala svojo nedolžnost in jo hranila samo za njega! Da, čemu se je branila prave ljubezni, čemu je hranila nedolžnost! Da jo vzame drug, da se je nasiti drug, ki ga ne mara, ki ga sovraži? Ah, zbuvalo se je hrepenenje po njem, po njegovi ljubezni, zbuvalo se je nepremagljivo poželenje . . .

Nekega dne je stopil oče k njej:

„Ne maraš torej Frana?“

Sklonila je glavo in dejala odločno:

„Ne maram ga!“

„No, pa vzemi onega, meni je vseeno!“

Zdelo se ji je nemogoče . . . Velika hvaležnost jo je obšla do očeta, vse je bilo pozabljeno, bol, sovraštvo, tuga. Sklonila je glavo nad njegovo roko in jo poljubila. A njen oče se je čudno posmehal in ustrašila se je tega smeha: nič dobrega ni prorokoval. A, kaj jo je to brigalo, saj je bil sedaj Ivo njen, saj jo je uslišala Marija . . .

Mornar Ivo je že obupoval. Zakaj ne pride? se je vpraševal, me je morda pozabila? Grozna slutnja se ga je polaščevala, in če ga je pozabila, je končano vse: s skale se vrže v morje, da pade na kamenje, da se mu zdrobi čepinja, da se raztreščijo možgani . . .

Vsak večer je ležal v gaju in čakal. Vsak hip se je dvignil, pristavil roke k ustom in zavpil čez morje: „Hoj, mornar, hoj!“

A glas se je potopil v noči, izginil je v daljavi in ni dal odmeva. Morje je šumelo lahno, veter je pihljal od njega, a ni prinesel s seboj glasu, tako sladkega glasu, ki je vedno vabil, ki je bil vedno nežen.

Cele noči je ležal v gaju in obupoval. Grozna bol se je rodila v njegovem srcu, strašne slutnje so ga vznemirjale. Ah, prišel bode v nedeljo v cerkev in čul bode morda njene oklice raz leco; prišel bode in morda bo njena poroka. Ah, plul bode po morju in zvonovi bodo brneli, morda k njeni poroki, topiči bodo pokali . . . Ležal bode v gaju in čakal nje, a pesem in godba bode zadonela čez morje, pesem vesela in poskočna od njene poroke. Taval bode po morju v viharju, a v njeni beli sobi bode poljuboval Fran njene ustnice in se naslajal ob njeni lepoti . . .

A morda hrepeni ona po njem in med tem, ko je on čaka v gaju, jo tepe njen oče, jo vleče za lase, tepta po tleh in jo kolne . . . Divja bol mu je razjedala srce, da si je grizel ustnice do krvi, da se je valjal kakor blazen po tleh in stokal. — — — — —

Temna noč je bila, ravno tisti večer, ko je postala Marica tako srečna; ravno tisti večer je bilo in Ivo je ležal v gaju.

Tema je ležala nad morjem, a burja ni pihala, veter ni pihljal. Valovi so udarjali ob skalo, da je pokala in ječala. Molče so štrlele vitke ciprese proti nebu . . . Ni se čul šum valov, le kakor zamolklo bobnenje je donelo iz daljave.

Ivo je ležal v travi in sladka groza ga je obhajala. Na um so mu prišle vse zgodbe, ki jih je vedel o gajih, o svarečih in vabečih glasovih, ki prihajajo iz noči in zbujaajo hrepenenje. Ah, da bi

priplul tak glas: zbudilo bi se hrepenenje, a on ne bi se bal tega glasu . . .

Dolgo je ležal v gaju in zdelo se mu je, da čaka zaman. Hotel je že oditi, a vendar se je zravnal še enkrat in zavpil v noč: „Hoj, mornar, hoj!“

Poslušal je . . . nič ni odgovorilo. Stopil je k morju; tema je ležala nad njim kakor hladna odeja . . .

Legel je zopet v travo in se zamislil. Skoraj mesec dni je minilo, odkar sta potovala na Barbano, odkar ni videl Marice. Kaj dela sedaj? Misli li nanj? Saj bi mu lahko odgovorila, saj bi mu lahko dala znamenje, da ga čuje, da misli nanj. Čemu ga toliko muči? Zakaj pusti, da obupuje? Ah, da bi zavpila vsaj čez morje: kako bi bil vesel, kako bi zopet upal! Vedel bi vsaj, da ga spremlja njena misel, in ne bi bil sam s svojo boljo in tugo . . . Ah, da bi zavpila, kako bi bil vesel in srečen!

Dvignil se je vnovič in zavpil v noč: „Hoj, mornar, hoj!“

Ni bilo odmeva! Valovi so šumeli kakor prej in skala je pokala in ječala.

Spominjal se je prvih dni svoje ljubezni; ravno tako je bilo kakor sedaj, a vendar lepše. V gaju je ležal in čakal, kdaj zadoni njen glas. Ni dobil odgovora, a je vendar upalo njegovo srce in gojilo sladko nado. Sedaj pa sta bol in obup v njegovem srcu, obup in dvom o njeni zvestobi. Zakaj mu ne da znamenja, da ga še vedno ljubi, da še vedno upa, da se ni še vdala? Gotovo mora čuti njegove klice, gotovo ve, koliko trpi.

Ivo je dvignil glavo in poslušal. Zazdelo se mu je, da je zapel nekdo v daljavi mehko in otožno, zazdelo se mu je, da je zadonel glas v daljavi, bogve kje, da je zatrepetal in se potopil v noč kakor zvezda, ki zamiglja zadnjič, zadrhti zadnjič in se potopi v nebo . . . Poslušal je, a mirno je bilo, le valovi so šumeli kakor prej in udarjali ob skalo . . .

Ah, gotovo se je vdala! Taval bode on po morju s tugo in obupom v srcu, a ona ga bode pozabila, ne bode ga poznala več, ko ga bode srečala na ulici. A odplul bode na morje ob temni noči bogve kam, daleč, daleč in se ne vrne nikoli več.

„Hoj, mornar, hoj, hooj!“

Ivo je skočil pokonci. Iz daljave, iz noči, bogve odkod je dospel glas, a ni razločeval, čigav je. Nežen je bil ta glas in mehek, od daleč je priplul in vabil.

Zdelo se mu je, da se je zmotil. Stopil je na skalo in poslušal. Tu je zadonelo zopet iz noči, iz daljave:

„Hoj, mornar, hoj!“

Močnejši je bil ta glas in slajši. Iva je obšla sladka groza; glas je vabil ven v temno noč bogve kam in v njegovem srcu se je zbudilo sladko hrepenenje.

Pristavil je roke k ustom in odgovoril.

Iz noči se je čulo zopet močnejše, razločnejše:

„Hoj, hooj!“

Ivo je stal neodločno na skali; hrepenenje se je zbudilo v njegovem srcu in ga vleklo na morje, daleč za glasom, ki je trepetal in umiral v noči, ki se je bližal in oddaljeval.

„Hoj, mornar, hooj, hooj!“

Glas je bil popolnoma razločen. Nežno je priplul čez valove in je vabil. In vendar je Ivo dvomil. Morda je bil glas mornarjev, morda glas ribičev. Bogve čigav je bil! A vendar se je vzpel še enkrat in zavpil:

„Hoj, Marica, hoj!“

Daleč v noči je zopet zadrhtelo:

„Hoj, hoj!“

„Ona je!“ je vzkliknil Ivo. Morda je hotela k njemu, a valovi so jo odvedli daleč od obale. Groza ga je obšla, ko je pomislil, da je ona v nevarnosti, da ga kliče v pomoč. Njegovo hrepenenje in strah sta bila prevelika. Skočil je raz skalo in odveslal v noč. Krepko je veslal, ozrl se včasih in zavpil glasno.

Sedaj blizu, sedaj daleč, bogve kje mu je odgovarjalo: „Hoj, hoj! . . .“

Skoro uro je že veslal; potopila se je v noč obala in okrog njega je bila tema, nikjer zvezde, nikjer luči. Sam je bil z malim čolnom na razburkanem morju. In iz noči je donelo vedno bolj vabljivo in proseče:

„Hoj, Ivo, hoj!“

Zadonel je glas v daljavi, bogve kje, in on je plul za njim, naj bo, kamor hoče, samo da ga doseže, samo da pride do njega. Dvignil se je zopet, in kakor da bi se hotel prepričati, je li Marica na morju, je zavpil vnovič:

„Hoj, Marica, hoj!“

Daleč, daleč, komaj slišno, je odgovorilo nekaj.

Ivo je zastokal. V nevarnosti je, moči so ji pošle in valovi tirajo njen čoln od obale. Dospeti mora do nje; ah, in potem bodeta

plula v gaj in zopet bode govoril ž njo, zopet ji bode poljuboval male vroče ustnice. Ivo se je zamislil. Čoln je drevil dalje, zibal se, dvigal in padal. Hladen vetrič je vel na morju in Ivo se je zamislil globoko. Sanje so ga obšle kakor dolg sen . . .

„Hoj, mornar, hoj!“

Kakor prestrašen je skočil Ivo pokonci. Glas je zadonel prav blizu, a bil je tuj, porogljiv, sovražen, glas tujega, hudobnega človeka. Ozrl se je in v mali daljavi je videl veliko ribiško ladjo, ki je plula proti njemu. Bolj in bolj se je večala, z veliko hitrostjo se je bližala njegovemu čolnu . . . Kri mu je zastala v žilah. Bogve kdo ga je izvabil iz gaja, v noč, na morje? Bogve kje je obala, kje Marica?

„Hoj, hoj!“ je zavpilo sedaj prav blizu njega. Groza ga je obšla. Skočil je k veslom, a še predno je prijel zanje, je završelo nekaj v zraku, palo v čoln in ga vleklo k ladji . . .

Ivo je prijel za vesli in se oprl z vso močjo, a zaman. Čoln je drevil in se bližal ladji. Dvignil se je, hotel je prebiti vrv, ki je vlekla čoln . . . tu udari čoln ob ladjo.

Tri postave so skočile k njemu, šestero rok se je ovilo kakor polip okoli njegovega telesa in ga podrlo na tla. Nekaj se je ovilo okoli nog, rok, obraza . . . skušal se je dvignil, a ni se mogel niti geniti.

„Še eno mrežo, še eno, ono močno!“

Mrzel pot mu je prilezel na čelo. Veliko mrežo so ovili okoli njega.

„Hej, kamen sem! Priveži! Trdo!“

Čutil je, kako ga je nekaj dvignilo in ga gugalo v zraku. In drevili so ž njim daleč, daleč . . .

„Hoj, mornar, hoj!“

Ivo se je stresel po vsem telesu. Od daleč, tam od obale, od gaja je došel znani sladki glas. Marica je zavpila daleč, blizu gaja, in njen glas je plul hrepeneče, proseče in vabeče čez morje . . . Ah, izvabili so ga na morje s sladkim, vabečim glasom, da se je zbudilo hrepenenje v njegovem srcu. Izvabili so ga v noč, daleč od obale, daleč od gaja, od doma: Bogve kdo ga je izvabil, da se maščuje nad njim . . . Ah, in tam ob gaju ga vabi njegova Marica, da mu pove, da mu je zvesta, da se še ni vdala, da ga še vedno ljubi . . . Ivo je zastokal iz obupa. In iznova se je čulo tiše, a slaje, bolj koprneče:

„Hoj, Ivo, hoj!“

Nekdo se je zagrohotal odurno in zavpil hudobno:

„Hoj, hooj!“

Glas je došel do nje, kajti čulo se je, kako je lahno odmevalo ob gaju. Od tam pa je došlo zopet mehko in nežno:

„Hoj, hoj!“

Ivo je zatulil iz boli in obupa . . . Ladja se je pomikala počasi dalje. Zazibala se je močno, udarila ob vodo . . . nekaj je završelo v zraku . . .

„Marija Barbanska! . . .“ Obupen klic je bil to, ki je prosil, čeprav je vedel, da je zaman . . . klic potapljačega se, ki se oprime bilke, čeprav ve, da je zaman — grozen klic je bil, zamrl je v noči . . . in nekaj je završelo v zraku in nato pljusnilo težko v vodo . . .

Od gaja pa je proseče in vabeče prosilo in vabilo:

„Hoj, mornar, hoj!“

Posoda življenja.

Med vejami sem videl marmor rok,
trpeč obraz pripognjen nad kristalno
posodo sveto — vse sanjavo daljno
in nedosežno kot neba obok.

In videl sem pogled kot noč globok
in čul sem šum kot čez ravan opalno,
in v sinji dalji pesem čudožalno
na strunah je nevidnih plakal lok.

In trpek bil posode je napoj
in marmorne so roke krvavele
in pod posodo sveto vse drhtele.

V njo lite solze so demantnobele,
v očeh rojene, ki umrl jim soj,
in v srcu, ki mu strt je ves pokoj.

Vojeslav Molè.

